

EDGAR ALLAN POE
A Morgue utcai kettős gyilkosság

KRIMIKÖNYVTÁR

KRIMIKÖNYVTÁR

EDGAR ALLAN POE

A MORGUE UTCAI
KETTŐS
GYILKOSSÁG

GENERAL PRESS
KÖNYVKIADÓ

A mű eredeti címe
*The Murders in the Rue Morgue; The Mystery of Marie Rogêt;
The Purloined Letter*

Hungarian translation „The Mystery of Marie Rogêt”
© Balabán Péter jogutódja

© General Press Könyvkiadó, 2022

A kiadó minden jogot fenntart.

Fordította
PÁSZTOR ÁRPÁD (A Morgue utcai kettős gyilkosság;
Az ellopott levél)
BALABÁN PÉTER (Marie Rogêt titokzatos eltűnése)

ISSN 2939-6352
ISBN 978 963 452 697 1

Kiadja a GENERAL PRESS KÖNYVKIADÓ
1086 Budapest, Dankó utca 4–8.
Telefon: (06 1) 411 2416

www.generalpress.hu
generalpress@lira.hu

Felelős kiadó KOLOSI BEÁTA
Műszaki szerkesztő DANZIGER DÁNIEL
Borító nyomdai előkészítése P'ART 94 Bt.
Felelős szerkesztő SZABÓ PIROSKA

A MORGUE UTCAI KETTŐS GYILKOSSÁG

*Hogy mit énekeltek szirének, és milyen nevet vett föl
Akhilleusz, mikor elrejtőzött a nők között, fogas kérdés,
de nem megoldhatatlan.*

Sir Thomas Browne*

Azok a szellemi tulajdonságok, amelyeket elemzőnek szoktak nevezni, önmagukban véve nehezen elemezhetőek. Igazában csak hatásukban tudjuk értékelni őket. Többek közt azzal is tisztában vagyunk, hogy akikben megvan ez a képesség, ha az rendkívüli, nagy örömet lelik benne. Amint az erős ember is szereti kifejtteni testi képességeit, és élvezi a testmozgást, amint izmait gyakorolja, úgy lelkesíti az „elemző” lelket a megfejtés lelki feladata. A leghétköznapibb időtöltésben is örömét leli, ha az működésbe hozza e képességét. Szereti a rejtvényeket, a szójátékot,

* *Sir Thomas Browne* (1605–1682) angol orvos, író *Urn Burial* (Urnatemetés, 1658) című művéből.

a titkosírást – és megoldásai olyan sziporkázók és ötletesek, hogy az egyszerű ember szinte természetfeletti csodát lát bennük. Az elért eredmények, amelyekhez szigorú módszeresség és következtetés útján jutott, a valóságban pusztán az intuíció szülötteinek látszanak.

Az ilyen megfejtőkészséget valószínűleg élénkítik a matematikai tanulmányok, különösen a magasabb matematika, amelyet helytelenül és pusztán regresszív műveletei miatt neveztek el *par excellence** „analízisnek”, holott a számolás önmagában véve még nem elemzés. Például a sakkjátékos műveli az egyiket, anélkül hogy a másikra ügyelne! Éppen ez az oka annak, hogy a sakkjátéknak az észre gyakorolt hatását nagymértékben tévesen ítélik meg.

De most nem írok értekezést, hanem csak egyszerűen bevezetést egy javarészt véletlen megfigyelésen alapuló furcsa történethez, éppen ezért felhasználom az alkalmat, és kijelentem, hogy a következtető elme legjobb képességét sokkal inkább próbára teszi és hasznosabb munkára serkenti a színtelennek tetsző ostábla, mint a sakkjáték mesterkélt léhasága. Az utóbbiban a

* voltaképpen (*francia*)

különböző alakú és értékű figurák eltérő és bizzarr mozgásukkal bonyodalmat okoznak, s ezt sokan (gyakori tévedés) a mélységgel tévesztik össze. A sakk feszült figyelmet követel. Ha ez a figyelem csak egy pillanatra is ellankad, vagy a játékos valamit elnéz, az már hátránnyal vagy éppen vereséggel jár. A lehetséges lépések nemcsak sokfélék, hanem bonyodalmasak is, ezért az efféle elnézés valószínűsége megsokszorozódik – és tíz eset közül kilencben a kitartóbb figyelmű játékos győzi le a tehetségesebbet. Az ostábla figurái egyformák, mozgási lehetőségeik azonosak, a játék nem olyan változatos, kevesebb az elnézés eshetősége, nincs is akkora szükség figyelemre, s a sikert az élesebb, a tehetségesebb elme vívja ki. Hogy példával is éljünk, tegyük fel, hogy az ostáblajátékban négy „dáma” kivételével minden figuránk elveszett. Ugyanígy áll ellenfelünk is. Elnézéstől, figyelmetlenségtől tartani nem kell – világos tehát, hogy a győzelmet csak valamilyen *recherche** mozdulat döntheti el; az elme valamilyen rendkívüli erőfeszítésének eredménye. A rendes és megszokott lépéseket megkerülve, az analitikus elme behatol ellen-

* szokatlan (*francia*)

felének gondolatvilágába, azonosítja magát vele – és megtörténik az a gyakori eset, hogy felvilanásszerűen megtalálja az egyetlen lehetőséget (sokszor milyen hihetetlenül egyszerű!), amelylyel ellenfelét megtéveszti, vagy téves lépésre szorítja.

A whistjáték már régtől híres arról, hogy mennyire kifejleszti a számítóképességet – és sok ragyogó eszű emberről jegyezte fel a fáma, hogy boldog szenvedéllyel hódolt és hódol a whist látszólag megmagyarázhatatlan élvezetének, míg a sakkot léhának tartja, és kerüli. De kétségkívül nincs is más játék, amely annyira próbára teszi a játékos elemzőképességét. A földkerekség legjobb sakkozója alig valamivel jobb a kiváló sakkozónál – de aki a whistben kiváló, az bizonyára kitűnik minden vállalkozásban, és sikert is ér el mindenütt, ahol csak ész ütközik ésszel. Kiváló! – ha ezt mondom, azt értem rajta, aki a tökéletesség biztonsága mellett tisztában van a játék minden fogásával, amelylyel megengedett előnyökre csak szert tehet. Oly sokféle s oly bonyolult ilyen fogás van, s ezek gyakran a gondolkozás olyan zugaiban húzódnak meg, hogy a köznapi értelem talán fel sem

éri őket. Feszülten figyelni annyi, mint tisztán és pontosan emlékezni! Eddig a pontig a figyelmes sakkjátékos a whistben is derekasan megállja a helyét, különösen, ha Hoyle szabályai szerint játszik, amelyek (mert a játék gépies módját adják meg) mindenki számára megfelelőek és érthetőek. Ezek alapján azokat a whistezőket, akiknek meglehetősen emlékezőtehetségük van, és „a könyv” szerint játszanak, általában tökéletes játékosnak tartják. De van, ami túllépi a közismert és betanulható szabályokat, és itt mutatkozik meg, hogy ki a legény a gáton, ki az igazi analitikus játékos! Hallgat, gyűjti a megfigyeléseket, következtet. Meglehet, hogy ezt teszi ellenfele is. S a szerzett tudás terjedelmének különbsége nem annyira a következtetés helyes voltában, mint inkább a megfigyelés minőségében rejlik. Azt kell tudni, hogy *mit* figyeljen meg az ember. Játékosunk nem állít maga elé korlátot, s bár a játék a cél, nem hagy figyelmen kívül egyetlen következtetést sem, amely a játékon kívülről származik. Megfigyeli a partnere arcát, és gondosan összehasonlítja ellenfelei arcjátékával. Mérlegeli, hogyan tartják kézben a kártyát, hogy számolgatja pillantásuk a trükköket és honörö-

ket. Amint a játék kibontakozik, megjegyzi az arcok valamennyi rezdülését, és tőkét kovácsol a nyugalom, meglepetés, győzelem vagy bosszúság kifejezéseiből. Abból, hogy az ellenfél mint visz haza egy ütést, megítéli, hogy üt-e még. A cselből kihívott lapot felismeri arról, milyen arckifejezéssel csapták az asztalra. Közönyös vagy elejtett szó; egy véletlenül elhullajtott vagy megfordított kártya, s az azt kísérő, aggodalmaskodó vagy gondtalan pillantás; a trükkök számolgatása, elrendezése; habozás, kapzsi mozdulat, nyugtalanság – látszólag „intuitív” – érzékelése számára mind-mind a való helyzetről árulkodik. Az első két-három hívás után tisztában van vele, ki mit tart a kezében, s olyan halálos biztonsággal hívja ki lapjait, mintha a többiek mind kiterített lappal játszanának.

Az elemzőkészséget ne tévesszük össze a találékonyssággal, mert míg az analitikus elme szükségképpen találékony, sok találékony ember gyakran képtelen az elemzésre. A szerkesztő- vagy kombinálókészség – amelyben a találékonyság rendszerint megnyilatkozik, de amelynek a frenológusok szerint (azt hiszem, hogy ez a megállapításuk téves) az agyban, mint minden

ősi képességnek, külön központja van – igen gyakran félkegyelműséggel határos embereken ütközik ki, amint ez lelki jelenségekkel foglalkozó íróknak már gyakran fel is tűnt. A találékony-ság és az analitikai képesség közt nagyobb a különbség, mint a köznapi értelemben vett képzelet és a voltaképpeni képzelőerő között, pedig jellegzetes tulajdonságaiban milyen hasonló a kettő! Annyi tény, és ezt megállapíthatjuk, hogy a találékony embernek mindig van fantáziája, és a valódi képzelőerő mindig analitikus.

Ennek a rövid fejtegetésnek szolgáljon mintegy magyarázatául az alábbi történet.

Az 18.. év tavaszát és nyarának egy részét Párizsban töltöttem el. Ott megismerkedtem Monsieur C. Auguste Dupinnel. Igen kiváló, sőt nagy hírű család gyermeke volt ez a fiatalember, de különböző sorscsapások olyan nyomorúságba döntötték, hogy feladta a harcot, visszavonult a társadalmi élettől, és meg sem kísérelte elveszett vagyonát visszaszerezni. Hitelezői jóvoltából maradt egy kis pénzecskeje hajdani örökségéből, és ennek szűkös kamatából a legaprólékosabb beosztással eléldegélt. Lemondott minden felesleges kiadásról – csak egyetlen fényűzést

engedett meg magának. Rajongott a könyvekért, és ezt a szenvedélyét Párizsban könnyen kielégíthette.

A rue Montmartre egy homályos könyvesboltjában ismerkedtünk meg; a véletlen, hogy mindketten ugyanazt a ritka és fontos művet kerestük, közeli kapcsolatot teremtett közöttünk. Újra meg újra találkoztunk. Nagyon érdekelt családja rövid története, amelyet a franciákra, ha önmagukról beszélhetnek, oly jellemző nyíltsággal mesélt el nekem. Elámultam, hogy mit és mennyit olvasott – de különösképpen képzeletőerejének vad láza és élénk frissessége hatott rám. Minthogy akkoriban meghatározott célú kutatást folytattam Párizsban, úgy véltem, hogy az ilyen ember társasága számomra felbecsülhetetlen kincset jelent. Ezt nem is titkoltam előtte. A vége az lett, hogy arra az időre, amelyet Párizsban szándékoztam eltölteni, összeköltöztünk, és mert anyagiak dolgában valamivel jobban álltam, mint ő, beleegyezett, hogy én béreljek és rendezzek be egy lakást, amely megfelel mindkettőnk furcsán mélabús kedélyének. Találtam is egy időrágta, fura házikót, amely régóta lakatlan volt, bizonyos babonás hírverés

következtében, amelyet mi nem firtattunk. A roszakatag lak a Faubourg St. Germain egy félreeső, elhagyatott részén állott.

Ha a világ tudta volna, milyen életet folytatunk az elhagyott házban, bizonyosan azt mondja rólunk, hogy örültek vagyunk – ha mindjárt ártalmatlan örültek is. Magányunk tökéletes volt. Látogatót nem engedtünk be. Remeteségünk helyét még ismerőseim előtt is gondosan eltitkoltam. Dupin pedig már esztendőök óta nem ismert senkit, és őt sem ismerte senki Párizsban. Csak magunknak éltünk.

Barátomnak volt még egy bogara (mi másnak is nevezhetném?): magáért az éjszakáért szerelmes volt az éjszakába; és mint a többi különcséget, a legnagyobb lelki nyugalommal, minden meggondolás nélkül követtem ezt a fantasztikus szeszélyét is. Az éjsötét istenség nem részesíthetett kegyeiben egész nap, de mi magunk köré varázsoltuk jelenlétét. A hajnal első sugarainál már bezártuk ódon házunk nehéz ablaktábláit: meggyújtottunk egypár erősen beillatosított viaszgyertyát, melyekből kísérteties, halvány fény áradt. Így álomba ringattuk lelkünket – olvastunk, írtunk, társalogtunk, amíg csak az est-

harang szava nem figyelmeztetett, hogy leszállt a valódi éj. Kart karba öltve rögtön az utcára siettünk, tovább folytattuk nappal megkezdett vitáinkat, vagy pedig minden cél és értelem nélkül kóboroltunk késő éjszakáig, hogy a népes város vad fény- és árnyékzuhatagában megtaláljuk azt a végtelen szellemi izgalmat, amelyet csak a nyugodt megfigyelés kelthet.

Így kóborolva, önkéntelenül is hányszor kellett tudomásul vennem és megcsodálnom (bár ismerve gazdag szellemét, nem volt számomra váratlan) Dupin ritka analitikai tehetségét! Ő maga sem tagadta, milyen örömet szerez neki ez a játék, és milyen nagy kedvét leli, ha nem is éppen kitergetésében, de gyakorlásában. Halk, visszafojtott nevetéssel dicsekedett, hogy a legtöbb ember úgy tűnik fel neki, mintha ablakot hordana a mellén – és ezt az állítását meglepő és közvetlen tényekkel nemegyszer rajtam bizonyította be. Viselkedése ilyenkor hűvös és teljesen személytelen volt, szeme üres, máskor oly árnyalt tenor hangja fülsértően magas, és ezt csak állításainak meggyőző tisztasága és szabotossága enyhítette. Ha ebben a hangulatában láttam, el-elgondolkoztam a „kettéhasadt lélek”

régi elméletén, és azzal szórakoztam, hogy Dupin két embernek képzeltem el: egy alkotónak és egy elemzőnek.

De mindazok után, amiket itt elmondtam, nehogy azt higgyék, hogy holmi rejtélyt akarok boncolgatni, vagy regényes történetet akarok írni. Amit francia barátomról elmondok, nem más, mint egy feszült vagy talán beteg szellem megnyilvánulása. De jobb lesz, ha magyarázat helyett példával jellemzem akkori észjárását és megjegyzéseit.

A Palais-Royal szomszédságában meghúzódó egyik hosszú és piszkos utcában bandukoltunk egy éjszaka. Mindegyikünk annyira elmélyedt gondolataiban, hogy legalább tizenöt percig egy szót sem szóltunk. De egyszerre csak Dupin azt mondta:

– Az igaz, hogy nagyon kicsi a fickó, és jobban illenék a Théâtre des Variétés-be.

– Ehhez kétség sem fér! – válaszoltam rá önkéntelenül, és az első pillanatban észre sem vettem (annyira elmerültem önmagamban), hogy Dupin megjegyzése milyen rendkívüli módon vágott egybe gondolataimmal. De észbe kaptam, és mélységesen elcsodálkoztam.

– Dupin – mondtam komoly hangon –, ez meghaladja értelmemet. Nem röstellem kijelenteni, hogy roppantul meg vagyok lepve, és alig hiszek a fülemnek. Hogy lehet, hogy úgy beleláltál gondolataimba? Hogy tudhattad...?

Itt egy kis szünetet tartottam, mert kíváncsi voltam, hogy valóban tudja-e, mit akartam mondani.

– ...hogyan Chantillyről van szó – de miért tartasz szünetet? Arra gondoltál, hogy kis termete alkalmatlanná teszi arra, hogy tragédiában lépjen fel.

Pontosan erre. Chantilly valaha foltozóvarga volt a rue St. Denis-ben, de magával ragadta a színpad örülete, és próbaképpen fel is lépett Crébillon tragédiájának, a *Xerxésznek* címszerepében. Köztudomás szerint csúfosan megbukott.

– Az isten szerelmére! – kiáltottam fel. – Árudd el módszeredet, ha ugyan van valamilyen módszer erre, amellyel képes voltál lelkem mélyébe látni!

Valójában még sokkal jobban meghökkentem, mint amennyire mutattam.

– A gyümölcsáros – felelte barátom – adta meg az utolsó lökést, hogy azt a következtetést

vond le: a varga nem elég magas Xerxész szerepére *et id genus omne** szerepre.

– A gyümölcsárus? Hogy értsem? Semmiféle gyümölcsárust nem ismerek!

– Dehogynem! Nincs egy negyedórája sem, hogy neked szaladt, amikor az utcába befordultunk.

És most eszembe jutott, hogy csakugyan nekem jött egy gyümölcsös ember, fején nagy kosár almával, és majdnem fellökött, amikor a rue C.-ről ebbe a sikátorba befordultunk – de mi köze ennek Chantillyhez?... Sehogy sem értettem.

Pedig Dupin szavaiban nem volt semmi *charlatanerie***.

– Megmagyarázom – szólt –, hogy világosan megértsd. Nyomon követjük visszafelé gondolataid sorát, attól a pillanattól, amelyben kiejtettem Chantilly nevét, egészen addig, amikor összeütköztél a gyümölcsös emberrel. A lánc fontosabb szemei: Chantilly, Orion, dr. Nichols, Epikurosz, a sztereotomia, utcakövek, a gyümölcsárus.

Kevés olyan ember van, aki ne kísérelte volna meg néhanapján, hogy visszafordítsa gondola-

* és az összes efféle (*latin*)

** szemfényvesztés (*francia*)

tai menetét, és így vizsgálja meg, hogyan jutott bizonyos következtetésekre. Ez mulatságos és gyakran igen érdekes játék; és aki először kísérli meg, elcsodálkozik, hogy milyen határtalan a távolság, és milyen laza az összefüggés a kiindulási és a megérkezési pont között. Mekkora volt hát ámulatom, midőn hallottam barátom szavait, s el kellett ismernem, hogy igazat beszél! Ő tovább folytatta:

– Ha jól emlékszem, éppen lovakról beszélgettünk, mielőtt elhagytuk a rue C.-t. Ez volt az utolsó közös témánk. Befordultunk ebbe az utcába, és egy gyümölcsáros, fején jókora kosárral, amint elsiegett mellettünk, nekilökött egy kupac utcakőnek, amelyet járdajavításra készítettek oda. Az egyik követ megbicsaklott a bokád, arcodon bosszús, kicsit fájdalmas érzés kifejezésével megfordultál, a kőre néztél, néhány szót mormogtál magadban, azután némán továbbmentél. Ne hidd, hogy különösképpen ügyeltem volna rád, de az utóbbi időben a megfigyelés életszükségletemmé vált.

– Szemedet a földre szegezted – haragos arccal néztél a járdán levő lyukakat és gödröket (ebből arra következtettem, hogy még mindig a kövekre gondolsz) –, amíg el nem érkeztünk a Lamartine-nak ne-

vezett közhöz, amelyen most próbálják ki az újfajta, összeragasztott fakockákból álló útburkolatot. Itt föl-derült a tekinteted, és ajkadról, ha mindjárt mormol-va is – de mégis tisztán, érthetően –, ez a szó hallat- szott: – Sztereotomia! – Ezt az útburkolási módszert hívják elég nagyképpően így. Ismerve téged, tudtam, hogy a sztereotomiáról az atomokra ugrik gondol- latod, s így Epikurosz elméletére, amelyről nemrég annyit beszélgettünk. Beszélgetésünk kapcsán – em- lékezz csak vissza – én azt mondtam, milyen furcsa dolog, ha nem is említi senki, hogy a nagy görög bizonytalan tapogatózásait mennyire igazolta nap- jainkban a ködfolt-kozmogónia. Ha mindez eszed- be jutott, lehetetlen volt, hogy ne jusson eszedbe az Orion csillag nagy ködfoltja, és biztosra vettem, hogy felnézel az égre. Így is történt. Ebből azt láttam, hogy minden pontban helyesen következtettem. Emlék- szel még, abban az éles kirohanásban, amely a *Mu- sée* tegnapi számában jelent meg Chantilly ellen, a szatíra írója néhány kellemetlen célzás után a „folto- zóvargára”, aki a papucsot felcserélte a *koturnussal**, egy latin sort idézett, amelyet mi is sokszor citálunk. Ez a sor: *Perdidit antiquum litera prima sonum.***

* Az ókori görög színészek magasított talpú cipője.

** Az első betű elvesztette eredeti hangzását. (*latin*)

Említettem már, hogy ez a sor Orionra vonatkozik, ezt régebben Urionnak írták, és biztosra vettem, hogy nem felejtetted el, mert néhány tréfás megjegyzést is fűztem hozzá. Most már majdnem természetes volt, hogy gondolatod Orionról Chantillyre ugrik. Hogy valóban ez történt, azt az ajkadon elsuhanó mosoly árulta el. Szegény foltozóvarga csúfos bukása jutott eszedbe. Eddig görnyedten mentél, most láttam, hogy kihúzd magad, s erről arra következtettem, hogy Chantilly apró termetére gondolsz. Ekkor zavartam meg gondolataidat, és mondtam, hogy: „Az igaz, hogy nagyon kicsi a fickó, és jobban illenék a Théâtre des Variétés-be.”

Nem sokkal ez után az eset után a *Gazette des Tribunaux* egyik esti kiadásában a következő cikk keltette fel figyelmünket:

RENDKÍVÜLI KETTŐS GYILKOSSÁG!

„Ma, hajnali három órakor, a Quartier St. Roch lakóit álmukból rettenetes ordítózás zaja verte fel. A rémes hangok a Morgue utca egy négyemeletes házának legfelső emeletéről hallatszottak. A házban tudvalevően csak

Madame L'Españayé és leánya, Mademoiselle Camilla L'Españayé lakik. A szomszédok közül nyolcan-tízen két zsandár kíséretében rögtön fel akartak sietni az emeletre, de a kapu el volt reteszelve, és csak miután feszítővassal kinyitották, sikerült némi késelelemmel a házba behatolni. Időközben az ordítózás és sikoltozás megszűnt, de amikor a társaság az első emeletre ért, két vagy több nyers, veszekedő hang hallatszott újra, alighanem a ház legfelső emeletéről. A második emeletre érve ez a zaj is megszűnt, és a felsiető embereket teljes némaság fogadta. A kis csoport széteszlott, és szobáról szobára sietve keresték, hogy mi történt. Így érkeztek a negyedik emelet egy nagy hátsó szobájához, amelynek ajtaja belülről kulccsal volt bezárva, és ezért fel kellett törni. A szemük elé táruló látvány minden jelenlevőt megdöbbenéssel és rémülettel töltött el.

A szobában borzasztó rendetlenség, a bútorok összetörve, szétdobálva. Az ágyból az ágynemű a földre szórva, a szoba közepén hevert; egy széken pedig véres borotvát találtak. A kandallóhoz két-három, vérrel át-

itatott, hosszú ősz hajtincs tapadt, amelyeket nyilván gyökerestül téptek ki. A padlón szétdobálva négy Napóleon-arany, egy topáz fülbevaló, három nagy ezüstkanál, három kisebb kanál pakfonból és két zacskó, amelyben majdnem négyezer aranyfrank volt. A sarokban álló íróasztal fiókjai kiráncigálva és szemmel láthatóan kifosztva, bár még sok holmi maradt bennük. Az ágyneemű (és nem az ágy) alatt egy kis vasládikára bukkantak, a kulcs a zárban, a ládika nyitva, de csak néhány régi levelet és más jelentéktelen írást találtak benne.

Madame L'Españaye-nak sehol semmi nyoma nem volt, de a kandalló tűzlapján szokatlanul sok volt a korom. Ez gyanússá vált, és arra indította a kutatókat, hogy közelebbről megvizsgálják a kéményt. Rettenetes leletre bukkantak! A lány holttestét úgy kellett kicibálni, mert fejjel lefelé jó magasra begyömöszölték a kandalló szűk kéményébe. A hulla még egészen meleg volt. A vizsgálat során igen sok horzsolást találtak rajta, amit nyilván az okozott, hogy erőszakkal szorították be a kéménybe, és erőszakkal

A MORGUE UTCAI KETTŐS GYLKOSSÁG

húzták ki onnan. Az áldozat arcán több mélyebb karmolás volt, nyakán, a torok táján, sötét foltok és körmök bemélyedt nyoma, ami arra vallott, hogy a lányt megfojtották.

Az egész házat alaposan átkutatták, de sehol másutt nem találtak semmit, csak mikor a ház mögötti szűk, kikövezett udvarra értek, bukkantak rá Madame L'Españaye holttestére. Teljesen átvágott nyakkal, vértócsában feküdt a kövezeten; mikor a testet fel akarták emelni, a fej egyszerűen levált róla. A test, akárcsak a fej, annyira össze volt zúzva és nyomorítva, hogy szinte elvesztette minden emberi formáját.

Értesülésünk szerint a szörnyű rejtély megfejtésére mind ez ideig semmi nyomot nem találtak.”

Másnap az újság a következőket írta:

A MORGUE UTCAI TRAGÉDIA

„A Morgue utcai rendkívüli és szörnyű esettel kapcsolatban igen sok embert hallgattak ki, de a titok megoldásához egy lépéssel sem

jutottak közelebb. Az alábbiakban ismertetjük az összes fontosabb tanúvallomást:

Pauline Dubourg, mosónő, kijelenti, hogy három éve ismeri mind a két áldozatot. Ennyi ideje mos rájuk. Az öreg hölgy és leánya békésen éltek, nagyon szerették egymást. Kitűnően fizettek. Életmódjukról, megélhetésükről bővebbet mondani nem tud. Azt hiszi, hogy Madame L. jövőmondással foglalkozott. Azt beszélik róla, hogy megtakarított pénze van. A házban sosem találkozott idegennel, akárhányszor járt ott a fehérneműért. Annyi bizonyos, hogy szolgálot nem tartottak. A negyedik emelet kivételével sehol sem volt bútor a házban.

Pierre Moreau, trafikos, tanúsítja, hogy Madame L'Espanaye körülbelül négy év óta vevője. Kisebb mennyiségben dohányt és tubákot vásárolt nála. Tanú ott született a ház szomszédságában, és mindig is ott élt. A meggyilkolt asszony és leánya több mint hat éve lakott a házban, ahol holttestüket megtalálták. Előttük egy ékszerész lakott ott, aki az emeleti szobákat különböző személyeknek adta ki. A ház Madame L. tulajdona volt. Megelégette

bérlőjének visszaéléseit, és maga hurcolkodott a házba, az üresen maradt lakásokat senkinek sem adta ki. Az öreg úriasszony különben gyermekes természet volt. Tanú a hat év alatt alig ötször-hatszor látta a hölgy leányát. Rendkívül visszavonult életet éltek – híre járt, hogy van pénzük. A szomszédok azt rebesgették, hogy Madame L. jósolni is szokott – ő nem hiszi. Sohasem látta, hogy az öreg hölgyön és leányán kívül bárki is járt volna a házban, legfeljebb olykor-olykor egy-egy kihordó és nyolc-tíz esetben az orvos.

Több más tanú, szomszéd is hasonló értelemben nyilatkozott. Senki sem tudott olyan emberről, aki a ház gyakori vendége lett volna. Nem tudják, hogy Madame L.-nek és leányának van-e élő hozzátartozója. Az utcai ablakok fatáblái ritkán voltak nyitva, a hátsó ablakok mindig be voltak zárva, a negyedik emeleti nagy hátsó szobáénak kivételével. A ház jó karban van, nem nagyon régi.

Isidore Muset, zsandár, azt vallja, hogy hajnali három óra felé hívták a házhoz. A kapun húsz vagy harminc ember próbált behatolni. Muset végül szuronnyal és nem feszítővas-

sal nyitotta ki. Nem volt nehéz munka, mert szárnyas, kettős kapuról van szó, amely sem alul, sem felül nem volt bereteszelve. Míg a kaput kifeszítették, bentről állandó sikoltozás hallatszott, de ez egyszerre megszűnt. Halálos veszélyben forgó személy (vagy személyek) kiáltozása volt ez, hangos és elnyújtott, nem rövid és szapora. Amint a tanú felsietett a lépcsőn, az első emeletre érve hangos és dühös kiáltozás, kétféle hang ütötte meg a fülét. Az egyik durva, a másik sokkal rikácsolóbb – különös, idegenszerű hang. A durva hangnak néhány szavát meg tudta érteni, franciául beszélt. Bizonyos benne, hogy nem női hang volt. A *sacré* és *diable** szavakat tisztán hallotta. A rikácsoló hang idegen nyelven beszélt. Nem tudja határozottan, női vagy férfihang volt-e. Az értelmét nem tudta kivenni, de azt hiszi, hogy spanyolul beszélt az illető. A szoba és a holttestek állapotát a tanú ugyanúgy írta le, mint tegnapi cikkünk.

Henri Duval a szomszédban lakik. Ezüstműves. Az elsők között volt, akik a házba hatoltak. Általában megerősíti Muset vallomá-

* átkozott, az ördögbe (*francia*)

sát. Amikor benyomultak a házba, bezárták maguk mögött a kaput, hogy kirekesszék a tömeget, amely odakint a kora hajnali óra ellenére is összeverődött. A rikácsoló hangról azt hiszi, hogy olasz volt. Hogy nem francia, az biztos. Azt nem tudja, hogy férfihang volt-e. Lehetett női hang is. Nem tud olaszul. A szavakat nem tudta megkülönböztetni, de a hangsúlyról és a kiejtésről biztosra veszi, hogy csak olasz lehetett. Ismerte Madame L.-t és leányát. Mindkettőjükkel gyakran beszélt. Azt biztosan tudja, hogy a rikácsoló hang nem volt egyik áldozat hangja sem.

Odenheimer, vendéglős. Önként jelentkezett. Nem tud franciául, tolmács útján hallgatták ki. Amszterdamban született. A sikoltozás idején ment el a ház előtt. A lárma néhány percig – talán tíz percig is – tartott. Elnyújtott, hangos kiáltások voltak – borzasztó, kétségbeejtő hangok. Ő is bent járt a házban. Ugyanazt vallja, mint az előbbieket, egyetlen pont kivételével. Biztos benne, hogy a rikácsoló, éles hang férfihang volt – francia férfié. Az egyes szavakat nem tudta megkülönböztetni. Gyorsan, egyetlen hangot-

tak, egyszerre a félelem és a harag hangjai. A hang érdes – nem annyira rikácsoló, mint inkább érdes – volt. Semmi esetre sem rikácsoló. A durva hang azt ismételte: *sacré, diable*, és egyszer: *mon Dieu*.*

Jules Mignaud, bankár, a *Mignaud & Fils* (rue Deloraine) cég tagja. Ő az idősebb *Mignaud*. *Madame L'Españaye*-nak van némi vagyona. Nyolc évvel ezelőtt, tavasszal, folyószámlát nyitattott az ő bankjában. Gyakran helyezett letétbe kisebb összegeket. Nem vett ki sohasem pénzt, csak most, halála előtt három nappal, személyesen, négyezer frankot. Az összeget aranyban fizették ki, és egy bankalkalmazott kíséretében küldték haza.

Adolphe Le Bon, bankhivatalnok a *Mignaud & Fils* cégnél. Elmondja, hogy a kérdéses napon délben hazakísérte *Madame L'Españaye*-t a két zacskó arannyal. Mikor az ajtót kinyitották, a kisasszony lépett ki rajta, és átvette tőle az egyik zacskót. A másikat az idősebb hölgy vette el. Tanú köszönt, és elment. Az utcán senkit sem látott, senkivel sem találkozott. Mellékutca, nagyon elhagyatott.

* Istenem! (*francia*)

William Bird, szabó, szintén egyike azoknak, akik a házba hatoltak. Angol. Két éve lakik Párizsban. Az elsők között volt, akik a lépcsőn felértek. Hallotta a feleselő hangokat. A durva hang francia volt. Több szót megértett, de már nem emlékszik rájuk. Egészen biztosan hallotta a *sacré* és a *mon Dieu* szavakat. Olyan volt a zaj, mintha több ember veszekeedett volna – dulakodás, taszigálás zaja. A rikácsoló hang nagyon hangos volt – sokkal hangosabb, mint a durva. Annyi bizonyos, hogy nem angol beszéd volt. Németnek hangzott. Lehet, hogy női hang volt. Nem ért németül.

A fent nevezett tanúk közül négyet újra kihallgattak, és mind a négyen azt vallották, hogy mikor felértek, annak a szobának ajtaja, amelyben Mademoiselle L. holttestét megtalálták, belülről be volt zárva. Oda-benn néma csönd – sem nyögés, sem másféle zaj. Mikor felfeszítették az ajtót, a szobában semmit sem láttak. Az utcai és a hátsó szoba ablakai be voltak húzva, és belülről gondosan elzárva. A két szoba közt levő ajtó be volt csukva, de nem volt bezárva. Az első szobából a folyosóra nyíló ajtó be volt zár-

va, a kulcs benne volt a zárban. A negyedik emeleten, a folyosó végén van egy kis szoba, amelynek ajtaját félig nyitva találták. Ez a szoba az utcára néz. Amolyan lomtárféle lehetett, mert régi ágynemű, néhány láda és más ilyesmi volt benne összezsúfolva. Minden egyes darabot gondosan elmozdítottak és megvizsgáltak. Egyáltalán, nem volt egy talpalatnyi helye a háznak, amelyet a legnagyobb gonddal át ne kutattak volna. Minden kéményt kéménykotró seprűvel végigtisztítottak. A ház négyemeletes, padlásszobája is van. A tetőről csapóajtó nyílik, de láthatólag évek óta nem nyitották ki, be is volt szögezve. A tanúk vallomása arra az időre vonatkozólag, amely a veszekedő hangok észlelése és az ajtó feltörése között eltelt, nem egységes. Van, aki szerint három perc volt, más szerint öt perc is lehetett. Az ajtót nehéz volt kinyitni.

Alfonso Garcio, temetkezési vállalkozó. A Morgue utcában lakik. Spanyolországban született. Szintén bent járt a házban, de nem ment fel a lépcsőn. Ideges ember, és nem akarta magát izgalmaknak kitenni. Mégis hallotta a civakodó hangokat. A durva hang francia

volt, az egyes szavakat nem értette. A rikácsoló beszéd angol volt – egészen bizonyos, hogy angol. Ő maga nem tud angolul, de a hangsúly és kiejtés angol volt.

Alberto Montani, cukrász. Egyike azoknak, akik elsőnek értek fel a lépcsőn. Hallotta a kérdéses hangokat. A durva hang franciául beszélt. Néhány szót meg is értett. A beszélő feltétlenül korholó hangon szólott. A rikácsoló beszédet nem értette meg. Gyorsan, hadarva, egyetlenül hangzott. Azt hiszi, hogy orosz lehetett. Különben úgy vall, mint a többiek. Tanú olasz születésű, sohasem beszélt orosz emberrel.

Több tanút újra kihallgattak, és mindegyik azt vallotta, hogy a negyedik emelet valamennyi szobájának kéménye oly szűk, hogy azon ember nem fér át. Kéménykotró seprűn olyan henger alakú kefét értettek, amilyennel a kéményseprő tisztítja a kéményeket, a kéményben fel-le húzogatva. Semmiféle hátsó lejárát nincs, amelyen valaki elhagyhatta volna a házat, mialatt a tanúk felmentek a lépcsőn. Mademoiselle L'Españaye teste olyan szorosan volt begyömöszölve a kéménybe,

hogy négy-öt ember megfeszített, egyesült erejébe telt, hogy kihúzhassák.

Paul Dumas, orvos, azt mondja, napkeltekor hívták át, hogy megvizsgálja a holttesteket. Akkor már mind a kettő az ágy derékalján feküdt, abban a szobában, amelyben a lányt megtalálták. Mademoiselle L. teste zúzódásokkal és horzsolásokkal volt tele. Ez magától értetődő, ha meggondoljuk, milyen erővel gyömöszölték a kéménybe, és húzták ki onnan. A toroka körül volt legfőként elkínózva. Álla alatt mély karmolások éktelenkedtek, meg egy csomó ólmos, kékes folt – kétségtelenül fojtogató ujjak nyomai. Az arc szörnyen elszíneződött, a szemgolyók kidülledtek üregükből. A nyelv részben át volt harapva. Gyomortáján hatalmas zúzódást talált, valószínűleg egy térd erőteljes nyomását. Az orvos véleménye szerint Mademoiselle L'Españaye-t egy vagy több ismeretlen tettes fojtotta meg. Az anya holtteste szörnyen össze volt zúzva. A jobb láb és kar csontjai szinte kivétel nélkül el voltak törve. A bal szárcsont szilánkokra zúzódott, ugyanígy valamennyi bal oldali borda is. Az egész test rettenetesen ösz-

szevissza zúzódott. Szinte elváltozott. Nem lehet megállapítani, hogy a sérüléseket mivel okozták. Egyaránt lehetett nehéz dorong vagy vasrúd, vagy súlyos szék, vagy bármilyen más nehéz, nagy, tompa fegyver valami rop-pant erős ember kezében. Annyi bizonyos, hogy asszonyi erő ilyen ütésekre semmiféle fegyverrel nem képes. Madame L. feje, mikor a tanú látta, teljesen levált törzséről, és a felismerhetetlenségig össze volt roncsolva. Torkát láthatólag valamilyen rendkívül éles eszköz – lehetséges, hogy borotva – metszette el.

Alexandre Etienne sebészt Dumas orvossal együtt hívták a holttestekhez. Ugyanazt mondja, amit az orvos, és csatlakozik szakvéleményéhez.

Kihallgattak még más tanúkat is, de más fontos vallomás nem hangzott el. Ilyen rejtélyes és minden részletében meglepő gyilkosság – ha ugyan egyáltalán gyilkosságról lehet szó – Párizsban még sohasem történt. A rendőrség teljesen tehetetlen – ami ilyen természetű eseteknél elég szokatlan jelenség. A titok nyitjának még csak árnyékát sem látjuk.